

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Засновано у 2015 році

Рівне – 2016

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 366 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федаєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ.

Сойчук Р.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Коляда Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №10 від 27 жовтня 2016 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Федяєва В. Л. «Вітчизна – святиня серця і думки...»	7
Павелків Р. В. Особливості розвитку емпатії як соціально-психологічного явища та компонента моральної сфери особистості.....	16
Пустовіт Г. П., Климчук В. В. Упровадження ІКТ у методику навчання та управління діяльністю позашкільних навчальних закладів	27
Петренко О. Б. Використання ІТ у виховному процесі: можливості, переваги, ризики, перспективи.....	40
Потапчук Т. В. Особливості залучення мультимедіа до процесу музичного виховання в сучасній педагогічній практиці.....	47
Budz I. F. National organizations and innovative projects in the content formation of gifted education in Great Britain.....	56
Бєлан Г. В. Національна ідея у науковій спадщині культурно-освітніх діячів 1917-1920-тих рр. як основа патріотичного виховання дітей та молоді в Україні.....	63
Бісовецька Л. А., Верхова І. П. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі класного керівника	73
Боровець О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки	82
Бричок Б. П. Педагогічні проблеми школи інформаційного суспільства: загрози і ризики	89
Бричок С. Б. Особливості застосування і поєднання ІКТ та проектної технології у підготовці вчителя початкових класів	96
Василюк В. М., Ярмошук О. О., Давидюк І. В. Фізкультурна грамотність в аперцепції суспільної активності індивіда	106
Власюк Г. І., Кіндрат В. К. Спортивно-просвітницька організація «Пласт» у системі патріотичного виховання молоді	116
Ганжа М. В. Функції дизайну в педагогічній теорії та виховній практиці зарубіжних країн.....	124
Генсіцька-Антонюк Н. О. Процес розв'язування текстових математичних задач як засіб розумового виховання учнів.....	135
Гринькова Н. М. Роль інформаційних технологій у моральному вихованні молодших школярів в умовах позашкільного навчального закладу.....	142
Гудовсек О. А. Професійна підготовка майбутніх педагогів позашкільної освіти до роботи з дітьми молодшого шкільного віку	150

Колупаєва Т. Є. Впровадження інформаційних технологій навчання в умовах проектування інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу	157
Кособуцька Г. П. Роль інформаційних технологій в реалізації концепції духовного розвитку особистості учня	168
Кулакова Л. М. Вплив сучасного інформаційно-комунікаційного простору на формування позитивних моральних якостей особистості молодшого школяра	175
Малиношевський Р. В. Соціально-педагогічні проблеми дослідження ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування	183
Павелків К. М. Можливості Інтернету в організації взаємодії сім'ї і школи	192
Павелків О. М. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в організаційній та виховній роботі класного керівника загальноосвітнього навчального закладу	200
Петренко С. В. Використання хмарних сервісів G SUITE (GOOGLE APPS) у навчально-виховному процесі	211
Сойчук Р. Л. Інформаційно-комунікаційні технології у виховному процесі та сучасне підростаюче покоління: погляд на проблему	220
Сорочинська Т. А. Застосування інформаційних інновацій у педагогічній діяльності вчителя	230
Стельмашук Ж. Г., Грицюк Н. Й. Використання інформаційних технологій у національно-патріотичному вихованні учнів	239
Сяська І. О. Детермінанти розвитку екологічної самосвідомості студентської молоді у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів	250
Сяська Н. А. Використання методів математичної статистики у фізичному вихованні і спорті засобами новітніх інформаційних технологій	257
Тихенко Л. В. Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у позашкільній освіті	264
Ткачук Н. М. Організація керованої самостійної роботи керівників ЗНЗ в міжкурсовий період	271
Трохимчук І. М. Організація еколого-натуралістичної роботи за міжнародним практичним науково-освітнім проектом GLOBE	281
Ціпан Т. С., Боровець В. І. Використання інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховному процесі школи	290
Шкуренко О. В. Виховання інформаційної культури в майбутніх учителів початкової школи засобами хмарних технологій	299

Доробки молодих науковців

Баліка Л. М. Шкільна бібліотека та інформаційно-комунікаційні технології	305
Гусаковська Т.М. Підготовка майбутніх фахівців із біології у вищому навчальному закладі	312
Дембровська Г. М. Виховний потенціал діяльності тренера-викладача у позашкільних навчальних закладах спортивного профілю	318
Демянюк І. В. Підготовка магістра початкової освіти очима студентів.....	328
Осипчук О. П. Формування морального виховання молодших школярів у педагогічному процесі школи	335
Таргоній І. В. Використання мультимедійних технологій у системі мистецької освіти.....	342
Федорук О. М. Використання інформаційних технологій в освітній сфері ВНЗ: прикладні аспекти	350
Шидловський А. І. Роль комп'ютерно орієнтованого середовища у становленні професійної компетентності майбутніх вчителів фізико-технологічного профілю.....	356
Відомості про авторів.....	364

formation of national identity, worldview, skills of self-improvement, development, interest, artistic, scientific, organizational abilities, talent, giftedness, physical activity in its members. The creation of proper conditions for mass involvement of young people in the scout organization "Plast" is a reliable way of strengthening national consciousness and patriotism in youth. Improving the efficiency of patriotic upbringing of youth, formation of a national consciousness possible on the following conditions: development by state authorities the special bill and the state program of patriotic education of youth; harmonization activities of state authority and non-governmental organizations in the patriotic education of youth; the definition of institution, which would carry out coordination of activities of all organizations in providing patriotic education; close contacts among teaching staff in educational institutions and management of social organizations, in particular, physical education teachers and teachers of physical education with the educational activities of scouting organization, rendering assistance to them in improvement of pedagogical mastership of teachers for children's and youth organizations.

Key words: patriotic education, national consciousness, sportive-instructive organization "Plast", problems, perspectives, conditions of effectiveness.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2016

М. В. Ганжа

ФУНКЦІЇ ДИЗАЙНУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ВИХОВНІЙ ПРАКТИЦІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Анотація. У статті висвітлені виховні властивості дизайну, що ефективно використовуються в різних країнах світу. Зорієнтовано педагогічну громадськість на виявлення ініціативності, підприємливості в учнів, на їхнє культурне самовираження, не лише на пізнання й перетворення світу, але й на проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю утворювали синтез нової якості, синтез освітньо-культурний. Підкреслено вплив мистецтва дизайну на формування особистості школяра.

Ключові слова: дизайн, творча діяльність, предметне перетворення, естетичне виховання.

Постановка проблеми. Освіта найближчого десятиліття орієнтує навчальний процес не тільки на пізнання і перетворення зовнішнього середовища, а й на проектування нової реальності, в якій краса і доцільність складають гармонійну єдність, освітньо-культурний синтез. Художнє проектування стає не тільки методом конструктивної взаємодії особистості з предметним довкіллям, але й новою перспективною формою

виховання особистості, взаємодії учасників навчально-виховного процесу з мистецьких і технологічних дисциплін.

Змістовий синтез зазначених освітніх галузей набуває нової якості – дизайну, сутність якого полягає в художньому проектуванні предметного середовища на засадах гармонійного поєднання краси і доцільності, а основними функціями є: інформаційно-естетична, соціально-культурна і споживчо-утилітарна.

Культурне самовираження кожної окремо взятої особистості, повноцінна реалізація її багатогранних здібностей, визрівання естетичних смаків та ідеалів оптимально забезпечується у процесі дизайн-освіти, освіти проектувальної, де пріоритетним є середовищний зміст виховання учнів.

Значення дизайну як компоненти технологій набуває особливої актуальності в умовах розбудови європейських суспільств знань, суспільств інформаційних, постіндустріальних. У новому суспільстві інформація, якою досягається гармонійне поєднання краси і доцільності, набуває значення конкурентоспроможного продукту. А відтак художньо-естетична вихованість особистості – це не тільки психологічна якість, але й потенційне надбання майбутніх будівників інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання дизайну лише спорадично висвітлюється у працях В. Аронова, Ю. Божка, І. Волкотруба, А. Гультяєва, В. Даниленка, Т. Костенко, С. Михайлова, І. Розенсон, П. Шпари, С. Шумеги та інших науковців. Зокрема, становлення академічної дизайн-освіти стало предметом дослідження В. Тименка; зарубіжний досвід формування конструктивно-художніх умінь особистості модифіковано й експериментально апробовано у дисертаційному дослідженні Т. Носаченко; класифікували дизайн-освіту за віковими ознаками (дошкільна, початкова, загальна, профільна, професійна) О. Гервас, Л. Сніна, Т. Носаченко, А. Руденченко.

У зазначених дослідженнях функції дизайну розглядається як в теоретичному, так і в практично-прикладному плані. Разом із тим залишається ще значна частина проблем, які потребують наукового аналізу.

Мета дослідження полягає у висвітленні виховних властивостей дизайну, що ефективно використовуються в різних країнах світу, орієнтація педагогічної громадськості на виявлення ініціативності, підприємливості в учнів, на їхнє культурне самовираження, не лише на пізнання й перетворення світу, але й на проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю утворювали синтез нової якості, синтез освітньо-культурний, конструктивний, який би повноцінно відображав зміст національної ідеї в українській педагогічній думці.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи стан проблеми у педагогічній теорії та виховній практиці, ми спробували проаналізувати процес естетичного виховання в деяких зарубіжних країнах. У зарубіжній освіті і культурі синтез дизайну і технологій підтримувався модерном, постмодерном, неомодерном, а в поточний момент розвитку «отримав

новітню культурну форму технологічного модерну, ідеї, процес і результати якого доступні абсолютно усім, і який рухають люди не внаслідок художньої елітарності, а внаслідок демократичної інтелектуальності» [6, с. 16], яка виявляється за принципом потрібності у художній, технічній і науковій творчості.

Історично довівши свої можливості в становленні й розвитку ринкової економіки, підприємництва, матеріально-художньої культури, дизайн користувався і користується зростаючою увагою державних органів багатьох країн, що підтверджено на Світовій конференції з мистецької освіти «Створення творчого потенціалу для XXI століття» [8].

У Великій Британії діє Британська рада з дизайну, запроваджена посада міністра у справах дизайну, розроблена програма розвитку дизайну і, зокрема, програма сприяння використанню дизайну середніми і дрібними фірмами, введено пільгове оподаткування дизайнерських розробок, організовується національний банк даних із дизайну, форум дизайнерської освіти.

У Великій Британії пластичні мистецтва, ремесла і дизайн викладалися комплексно. Такий підхід пояснювався суміжністю цих архітектонічних видів творчості. Адже для них необхідний вибір предметів і засобів праці, координація розумової і рухової діяльності, наявність художньо-естетичних смаків, формулювання і реалізація творчих задумів. Із 2000 р. у навчальний план англійських шкіл введено предмет «Технологія і дизайн». Згідно з результатами опитування учнів, «Технологія і дизайн» є найпопулярнішим предметом, оскільки в ньому значна увага надається проектній, творчій діяльності відповідно до інтересів школярів. На думку Джеймса Джонса, одного з найпопулярніших промислових дизайнерів і підприємців, – «це був найважливіший крок – включити дизайн і технологію в навчальний план і зробити цей предмет обов'язковим до 16 років. Технологія і дизайн можуть бути і будуть у центрі навчального плану» [3, с. 78].

У ході вивчення пластичних мистецтв і дизайну в початковій школі (на 1-3 ключових етапах) діти набувають візуального, тактильного досвіду, розвивають творчі здібності, уяву, фантазію; вдосконалюють навички володіння матеріалами, інструментами, техніками; усвідомлюють призначення пластичних мистецтв, ремесел і дизайну в різні періоди в різних культурах; використовують візуальний, тактильний досвід, матеріали, технічні прийоми для вираження своїх вражень, почуттів, думок.

Особливий інтерес викликає теорія і практика естетичного виховання учнівської молоді у США. Суспільство, в якому технологія створила економіку, орієнтовану на сферу обслуговування та звільнила додатковий вільний час, цілком може стати нацією естетів. Американська освіта знаходиться в процесі перебудови, і вже є перші результати, які заслуговують реального вивчення та аналізу [2].

Сучасна естетична культура суспільства США сформувалась на ґрунті європейської естетичної думки, котрій притаманні глибоко гуманістичні уявлення про світ та людину, про місце, роль і значення

людини в сучасному світі, у розвитку культури й цивілізації, у формуванні й розвитку загальнолюдських основ та принципів.

Розвиток естетики США являє собою складний, суперечливий процес. Дві головні тенденції полягають у запереченні оцінно-пізнавального змісту мистецтва, захисті «чистого мистецтва», з одного боку, та боротьбі проти художньої форми, за повне поєднання мистецтва та життя. Для обґрунтування специфіки теорій естетичного виховання важливе значення має визначення американськими вченими трьох спеціальних сфер естетики: естетика художнього творчого процесу як специфічна естетична діяльність; «естетика впливу», яка досліджує вплив естетично-оформленого «за законами краси» навколишнього світу та соціальний вплив художніх творів; педагогічна естетика, або «естетична педагогіка», яка вивчає закономірності, що складають основу систематичного використання мистецтва в процесах виховання та зумовлюють вплив естетичного оформлення предметного оточення на формування особистості та її свідомості.

У програмі перебудови системи освіти США велика увага приділяється естетичному вихованню дітей. Очевидно, що естетичне виховання відіграє важливу роль у поліпшенні якості життя. І якщо покращення життя є метою краси, тоді необхідно вчитися розуміти красу й цінувати її. Якщо краса – це насолода, то необхідно вчитися відчувати цю насолоду. Отже, мета естетичного виховання в сучасній школі США – навчити дітей переживати радість від зіткнення з красою. У естетичному середовищі можливість насолоди набагато вища, ніж у звичайному середовищі [2]. Проектування (дизайн) є невід’ємними процесами естетичного виховання учнів у американських школах.

У США дизайн вважається невід’ємною частиною американського способу життя. Заснована президентська премія за досягнення у галузі дизайну, проводиться круглі столи з питань формування довгострокової політики США в галузі дизайну та його інтеграції в національну програму.

Досить цікавим, самобутнім і неповторним є розвиток культури Японії, в якій ніби закономірно поєднуються можливості розвитку по класичному шляху, з одного боку, а з другого, – в узгодженні із західною, європейською моделлю. Вже в 70-х роках XIX століття було введено всезагальне обов’язкове 4-річне навчання. У 1962 році в Японії була прийнята «Програма формування людини», яка пронизана ідеями про гармонійний розвиток особистості: інтелектуальний і фізичний розвиток, моральне виховання, естетичне і художнє удосконалення. В японській школі викладання мистецтва в старших класах не ліквідується, а різко збільшується (до 6 годин в тиждень), що в майбутньому приводить до неймовірного успіху у різноманітних галузях економіки [4, с. 63]. Художнє проектування як художньо-технічний синтез образотворчого мистецтва і художньої праці у Японії є пріоритетною педагогічною умовою естетичного виховання особистості.

Згідно зі світобаченням японців, яке культивується в школах, людина є «дитям природи», її невіддільним елементом, саме тому людина

не може руйнувати природу, навпаки, вона прагне органічно вписуватись і зливатися з природою. Вміння розуміти, відчувати природу, відображати свої почуття до неї у всіх формах своєї діяльності, в своєму одязі, в будівлі житла і т.п. – завжди вважалось обов'язковою якістю культурної, цивілізованої людини, яка здатна гідно оцінити красу квітучої вишні, співу цикад, світло місячної ночі [7, с. 19]. Тобто натуралістичний інтелект (натуралістичний профіль здібностей) у японців є пріоритетним і підтримується своєрідним ландшафтним дизайном, який забезпечує педагогічну умову органічної єдності учня з природою місця проживання. Взаємодія із природним середовищем у ландшафтному дизайні трансформується з іншими видами дизайну. Пластика рельєфу художньо-образно інтерпретується у дизайні костюма, дизайні середовища (інтер'єрів, екстер'єрів), промислово-індустріальному та графічному дизайні.

Головним принципом мистецтва і його розуміння вважається гармонія. Гармонія як внутрішньо зумовлена рівновага всіх начал (в людині, предметі, явищі) і як зовнішнє входження її в рівновагу з навколишнім. Таким чином, різні рівні розуміння гармонії і її прояву, різні сфери її здійснення визначають не лише стрій традиційного японського мистецтва, але і таку характерну його особливість, як узгодженість із природою та з життям, однакову «потрібність» його в природі і в побуті, яка забезпечує, з одного боку, його гармонійне поєднання з навколишнім простором, з другого – входження мистецтва в побут та інші сфери життєдіяльності [7, с. 36].

У Японії створена Рада сприяння дизайну, а при раді створюються галузеві дизайн-центри. Обов'язковим є дозвіл дизайн-центрів на експорт товарів. Заснований Національний комітет з охорони авторських прав дизайнерів. Програмою розвитку дизайну передбачено створення регіональних дизайн-центрів, координація діяльності професійних, навчальних і культурних дизайнерських організацій. В японських школах за рахунок зменшення годин на вивчення основних, академічних предметів (мови, математики тощо) були введені щоденні уроки ліплення, різби по дереву, малювання. Експеримент показав, що випускники цих шкіл здатні ефективніше і якісніше розв'язувати творчі завдання, ніж зі шкіл, де було більше уроків академічних предметів. Майже кожен японець стає художником і може професійно, кількома точними, вивіреними штрихами зобразити предметну форму, карбуючи тим самим адекватність природного сприймання пластичних форм, яке є оптимальним протягом кількох секунд.

У школах Італії з молодших класів всіляко прищеплюється інтерес до форми як особливого утворення. Вважається, що в кожній людині живе інтерес до нескінченної варіативності форм в природі. Все, що бачимо навкруги, має форму і колір, і між ними існує тісний зв'язок. Але оскільки колір не залежить від форми, то ми можемо, абстрагуючись від кольору, розглядати лише форму, яка найкращим чином характеризує будь-який предмет. Отже, знання форми дозволяє учням проводити самостійний

аналіз зображуваних об'єктів. Широко використовуються техніки колажу, монотипія, різноманітні доступні види гравюру, зображення за допомогою матриць, об'ємне зображення з різних матеріалів, наприклад, із шматка господарчого мила, солоного тіста тощо. Застосування подібних технік значно розширює творчі можливості учнів, допомагає мислити оригінально і нестандартно та сприяє розвитку естетичної культури [5].

У Північній Ірландії учні від 4 до 14 років вивчають як обов'язкові предмети «Мистецтво і дизайн», «Технології і дизайн». У 14-16 років такі предмети вивчаються за вільним вибором.

У Швеції також, починаючи з дошкільної освіти, створюється сприятливе, розвивальне середовище для дітей, збагачене можливостями різноманітних ігрових занять із мистецтва і ремесел. Дизайн є компонентом комплексу обов'язкових мистецьких дисциплін, яким охоплено візуальні мистецтва, ремесла (текстильні роботи, обробку деревини і металів). Про якість і ефективність дизайн-освіти Швеції свідчить той факт, що останнім часом ця країна стала значним експортером творів мистецтва: музичного, танцювального, літературного, кіно, моди, дизайну. Творчість шведських митців у цих сферах спричинила появу терміну «креативна індустрія» (upplevelseindustrin).

Особливістю норвезької системи освіти є активне залучення учнів до позашкільної соціально-культурної діяльності. Ця діяльність є своєрідною мистецькою, або дизайн-практикою, яка дає можливість використовувати компетентності з пластичних мистецтв, ремесел, музики, домашньої економіки. Саме так виявляються конструктивно-художні вміння учнів. Художнє проектування стосується господарської діяльності школи або місцевої громади, підтримки зв'язків між представниками різних поколінь, організації вечорів для людей похилого віку, для молоді, різних свят у місцевих громадах, художнього оформлення приміщень, проектування та дизайну будівель, ігрових майданчиків, територій для відпочинку.

Розвіток креативності учнів є завданням датських навчальних програм (Folkescole) для дітей 7-16 років. До комплексу предметів художньо-естетичного циклу входять візуальні мистецтва, дизайн та ремесла: текстильний дизайн, рукоділля, художня обробка деревини, металу тощо. Отже, важливим засобом естетизації рукотворного довкілля у школах Данії є ремесла і дизайн.

Концепція дизайн-освіти в Польщі пов'язана з функціонуванням освітньої моделі «людина – проектування – середовище» і охоплює три основні види діяльності: формування естетичної свідомості, розвиток практичних умінь, ознайомлення з історією дизайну і сучасним станом його розвитку. В концепції є всі найважливіші компоненти дизайн-освіти. Причому естетична свідомість розглядається у єдності з розвитком практичних умінь у процесі формотворення.

«Формування навколишнього середовища» є предметом викладання в загальноосвітніх школах Німеччини. Створенню цього курсу передувала значна робота, проведена вищими художньо-промисловими школами.

ЄЕС (Європейське Економічне Співтовариство) закликає до активної підтримки дизайну в усіх сферах промислового виробництва, економіки, культури, освіти, поліпшенні умов праці та життя, розв'язанні соціальних та екологічних проблем. Європарламент доручив Європейській комісії розробку загальноєвропейської концепції широкої підтримки дизайну, поставив вимогу включення дизайну в європейські програми соціальної підтримки нового покоління, запропонував утворення Європейської Ради з дизайну.

Основною метою російської концепції визначено розвиток дизайну як інтегральної інноваційної діяльності, яка забезпечує підвищення конкурентоспроможності економіки і зростання якості життя населення. Вважається, що конкурентоспроможність економіки і зростання якості життя населення залежить від рівня сформованості конструктивних умінь фахівців із дизайну – проектної художньо-технічної діяльності з розробки інноваційних промислових виробів, формування гармонійного предметно-просторового середовища, зокрема й освітнього. У російському навчально-виховному процесі досліджується початкова дизайн-освіта молодших школярів [1]. Декоративне і конструктивне мистецтво (дизайн) Б. Неменьський подає у взаємодоповнюваності, називаючи ці види діяльності «художньою працею». «Чим більше роботи над різними проектами в реальному об'ємі і матеріалі (а не просто з ескізами на папері), тим вагоміші результати, пов'язані з розвитком художньої свідомості дитини. Образно кажучи, розуміння мистецтва – в кінчиках пальців» [4; с. 41].

Особливе місце серед європейських країн посідає Франція. У Франції Радою Міністрів затверджена довгострокова програма розвитку дизайну. Діє Вища Рада з промислового дизайну. Створено Інститут формування предметного середовища. Дизайн включено у перелік пріоритетних галузей професійної підготовки. Уряд є замовником багатьох великих дизайн-проектів.

Ця країна є ініціатором і в багатьох випадках новатором у впровадженні мистецтва як фундаментальної складової у змісті загальної освіти. Організація мистецької складової французької освіти базується на концепції партнерства: між Міністерством освіти і Міністерством культури, між департаментами освіти і культури, між регіональними управліннями з питань освіти і культури, між навчальними закладами та культурними інституціями – музеями, театрами, кінотеатрами, між шкільними викладачами мистецьких дисциплін і професійними митцями: художниками, музикантами, акторами, фотографами, дизайнерами. Наприклад, на основі постійного партнерства між шкільними закладами та кінотеатрами була започаткована програма «Школа в кінотеатрі». Ця програма дала можливість педагогам проводити заняття в кінотеатрах як навчальних класів і так долучати учнів до скарбниці французького, європейського, світового кіномистецтва. Перегляд фільмів супроводжується зустрічами з режисерами, акторами тощо. Експозиційні зали музеїв розглядаються як потенційний навчальний простір, де учням і вчителям

пропонуються надзвичайно багаті матеріали та освітні можливості. Освітня діяльність стала пріоритетом в роботі музеїв. Експозиції музеїв як навчально-виховних залів використовуються для учнів усіх вікових категорій – від материнської школи до випускного класу ліцею. Йдеться про використання музеїв не лише для мистецької освіти, а й для вивчення інших дисциплін, встановлення міжпредметних зв'язків, що має сприяти розв'язанню проблеми інтеграції знань учнів, структуруванню їх у цілісну систему ключових компетентностей.

Ключовими ідеями широкомасштабного проекту мистецької освіти Франції є: поширення, різноманітність, тривалість. Збільшуються масштаби мистецької освіти, поліпшується її демократизація, доступність для всіх учнів без винятку. Передбачено показ творів мистецтва по всій території Франції, зокрема у сільській місцевості. Формування конструктивних умінь особистості неможливе без обов'язкової присутності творів мистецтва у житті кожного учня як гармонізуючого компонента.

Викладається предмет «Пластичне мистецтво», в якому інтегрується образотворче (живопис, скульптура, графіка, фотомистецтво) і образотворчо-утилітарне (архітектура, декоративне і прикладне мистецтво, дизайн) мистецтва. Залучають учнів загальноосвітньої школи до дизайну через включення його як інтегративної складової до низки шкільних дисциплін. У початковій школі (1-5 класи) відбувається залучення учнів до трьох основних галузей дизайну: продукції (утилітарно-споживча функція дизайну), комунікації (комунікативно-естетична функція дизайну), довілля (соціально-культурна функція дизайну). Увага приділяється комунікативно-естетичній і соціально-культурній функціям, візуальним мистецтвам і «Відкриттю світу речей». У початковій школі дизайн вивчається як мистецтво повсякдення. Мета полягає у сенсифікації дітей до їхнього щоденного довілля, в пробудженні критичного ставлення до речей: знаків, моди, реклами тощо.

Важливим організаційно-педагогічним напрямом є створення класів мистецько-культурного проектування (PAC: projet artistique et culturel). По одному такому класу відкрито на кожному рівні неперервної загальної освіти. Для таких класів створено національний інноваційний проект «Мобі-відкриття дітей-дизайнерів». Наприклад, у школі Філіп Лоран в Понт-а-Марк діти разом із педагогами, дизайн-агентством, підприємством виготовили кілька еталонних зразків меблів. Діє виставка зразків меблів, виготовлених учнями різних шкіл в рамках національного проекту.

Прикладом принципу партнерства у мистецькій художній освіті Франції є проект «Гра дітей, магія пластики», створений в навчальній школі округу Гренобль. Основою розробки проекту стала експозиція національної сцени в Аннесі. Художники, архітектори, дизайнери допомагали дітям реалізувати їхні проекти, винаходити нові ігри, по-новому поєднувати ігрові рухи: стрибки, ковзання, балансування, повзання, піднімання тощо. На основі винайдених дітьми ігор були складені макети з допомогою професійних дизайнерів. Учні перебували в центрі творчого процесу, а не

в ролі користувачів чи глядачів, набували своєрідності дизайн-бачення форм. Мистецько-культурний проект створюється викладачем мистецьких дисциплін або творчою групою. Педагог вибудовує шляхи здійснення проекту, опираючись на власну компетентність і на допомогу партнерів: інших учителів, митців, культурних інстанцій. Будь-яка мистецька галузь може стати полем для створення та реалізації проекту. При його розробці використовуються усі можливі ресурси мистецько-культурного довкілля.

Розроблено нові інтегративні курси з дизайну: дизайн-творчість, дизайн-культура. На нашу думку, дизайн-творчість відображає комунікативно-естетичну функцію дизайну, а дизайн-культура – соціально-культурну. В умовах нашої країни необхідно взяти до уваги і третій інтегративний курс із дизайну – це дизайн-виробництво (ергодизайн), який відображає утилітарно-споживчу функцію сучасного дизайну.

Партнерство з митцями і творчими колективами є новою концепцією художнього навчання у французьких школах. Під керівництвом учителя митці залучаються до навчальної діяльності в умовах школи або демонструють власний досвід в умовах творчих майстерень. У методичних прийомах пріоритетним є розвиток конструктивно-художніх умінь: пошуковим способом обирається матеріал, вільно обираються техніки образотворення і художньої праці, стимулюється вміння скористатися виставковим відкриттям, виразити у пластиці творів власне художнє бачення світу. Особливо характерні прийоми вільного самовираження у 1-му класі (на підготовчому курсі «Пластичного мистецтва»). У ході вивчення елементарного курсу «Пластичних мистецтв» учні 2-3 класів оволодівають такими вміннями: змінювати форми, кольори, матеріали, предмети, образи в процесі художніх ігор; відкривати для себе в ході художньо-трудова діяльності засоби художньої виразності; порівнювати власні твори з творами професійних художників; у словесній формі доводити значущість своїх творів. Під час вивчення середнього курсу «Пластичних мистецтв» учні 4-5 класів навчаються розробляти власні художні проекти (настінна декорація, прикрашання залів чи майданчиків тощо), де повноцінно виявляють набуті конструктивно-художні вміння.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, у багатьох європейських країнах у структурі мистецької освіти особливу увагу приділяють дизайну як важливому засобу формотворення предметів для довкілля людини. Проникнення дизайну в наше життя зближує матеріальне виробництво з мистецтвом і цим самим збагачує духовний світ людини. Вивчення і пропаганда художнього проектування (дизайну) є важливим суспільно-економічним завданням у формуванні інтелектуальної особистості на сучасному етапі розвитку цивілізації. Слід зазначити, що актуалізація зазначеної проблеми, оновлення методики навчання та виховання, забезпечення вищого рівня самостійності школярів ефективно використовується в проаналізованому нами навчально-виховному процесі зарубіжних країн.

Список використаних джерел:

1. Асланова Е. С. Формирование ценностных ориентаций у младших школьников в процессе дизайн-деятельности: дис...канд. пед. наук: 13.00.01 / Асланова Елена Степановна. – Комсомольск-на-Амуре, 2002. – 165 с.
2. Беланова Р. А. Естетичне виховання учнів у школах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Р. А. Беланова. – Луганськ, 1997. – 19 с.
3. Джеймс П. Разработка учебных стандартов – использование проектов в технологическом образовании Англии 1989 – 2000 гг. / П. Джеймс // Мир образования – образование в мире. – 2002. – № 2. – С. 78.
4. Неменский Б. Н. Мудрость красоты: О проблемах эстетического воспитания : кн. для учителя / Б. Н. Неменский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1987. – 254 с.
5. Претте М. К. Творчество и выражение. 2. : альбом / М. К. Претте, А. Капальдо. – М. : Сов. художник, 1985. – С. 52–56.
6. Пузанов В. И. Интеллект дизайнера: проектное предпринимательство в эпоху модерна / В. И. Пузанов // Техническая эстетика. – № 4. – 1992. – С. 16.
7. Самохвалова В. И. Традиционные японские искусства / В. И. Самохвалова. – М. : Знание, 1989. – 64 с.
8. Road Map for Arts Education The World Conference on Arts Education: Building Creative Capacities for the 21st Century Lisbon, 6-9 March 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://portal.unesco.org/culture/en/files/40000/12581058115Road_Map_for_Arts_Education.pdf/Road%2BMap%2Bfor%2BArts%2BEducation.pdf. – Заголовок з екрану.

REFERENCE TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Aslanova E.S. Formyrovanyje cennostnykh orientacij u mladshykh shkolnikov v processe dyzain-deiatelnosti: [The formation of value orientations of Junior schoolchildren in the process design activity] :dys...kand. ped. nauk: 13.00.01 / Aslanova Elena Stepanovna. – Komsomolsk-na-Amure, 2002. – 165 s. (in Russian)
2. Bielanova R.A. Estetychne vykhovannia uchniv u shkolakh SSHa [Aesthetic education of students in US schools] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / R. A. Bielanova – Luhansk, 1997. – 19 s. (in Ukrainian)
3. Dzheims P. Razrabotka uchebnykh standartov – ispolzovanie proektov v tekhnolohicheskom obrazovanii Anhlii 1989 – 2000 hh. [Development of training standards – use projects in technology education England 1989 – 2000] / P. Dzheims // Myr obrazovanyja – obrazovanie v mire. – 2002. – № 2. – S. 78. (in Russian)
4. Nemenskij B. N. Mudrost krasoty: O problemakh estetycheskogo vospitanyja : [The wisdom of beauty: On the problems of aesthetic education] kn. dlja uchytelja / B. N. Nemenskyj. – 2-e izd., pererab. i dop. – M. : Prosveshchenyja, 1987. – 254 s. (in Russian)

5. Prette M. K. Tvorchestvo i vyrazhenye. 2. [Creativity and expression. 2] : albom / M. K. Prette, A. Kapaldo. – M. : Sov. khudozhnyk, 1985. – S. 52-56. (in Russian)
6. Puzanov V.I. Intellekt dyzajnera: proektnoje predprinimatelstvo v epokhu moderna [The intelligence of the designer: the project entrepreneurship in the modern era] / V.Y. Puzanov // Tekhnicheskaja estetyka. – № 4. – 1992. – S. 16. (in Russian)
7. Samokhvalova V. Y. Traditsionnye yaponskiye ykusstva [Traditional Japanese art] / V. Y. Samokhvalova. – M. : Znanye, 1989. – 64 s. (in Russian)
8. Road Map for Arts Education The World Conference on Arts Education: Building Creative Capacities for the 21st Century Lisbon, 6-9 March 2006 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://portal.unesco.org/culture/en/files/40000/12581058115Road_Map_for_Arts_Education.pdf/Road%2BMap%2Bfor%2BArts%2BEducation.pdf. – Zaholovok z ekranu. (in English)

Аннотация. В статье рассматриваются воспитательные свойства дизайна, которые эффективно используются в различных странах мира. Педагогическая общественность ориентирована на выявление инициативности, предприимчивости у учащихся, на их культурное самовыражение, не только на познание и преобразование мира, но и на проектирование новой реальности, в которой бы красота с целесообразностью образовывали синтез нового качества, синтез образовательно-культурный. Подчеркнуто влияние искусства дизайна на формирование личности школьника.

Ключевые слова: дизайн, творческая деятельность, предметное преобразование, эстетическое воспитание.

Summary. The article deals with the educational properties of design which are effectively used in various countries around the world. Educational community is focused to identify the initiative, the entrepreneurial spirit of students, their cultural expressions, not only on cognition and transformation of the world, but also for designing new reality in which the beauty of expediency formed the synthesis of a new quality, synthesis of educational and cultural. It is proved that the penetration of design in our lives brings material production of art, and thereby enriching the spiritual world; the study and promotion of artistic design (design) is an important socio-economic objectives in the formation of the intellectual personality on the modern stage of civilization development. The influence of art design on the personality of the student is emphasized.

Key words: design, creativity, substantive transformation, aesthetic education.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 4

Упорядники:

проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 27.10.2016 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №197/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 366 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016